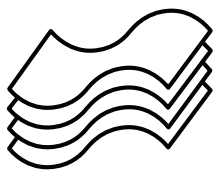

Analyse cultuurhistorie en landschap

Locatie Noortveer

te Voorschoten

SB4

Specialisten in Groen Erfgoed

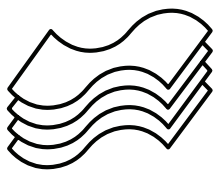
Analyse cultuurhistorie en landschap

Locatie Noortveer

te Voorschoten

Opdrachtgever:
Gemeente Voorschoten

SB4

Specialisten in Groen Erfgoed

Colofon

© 2018, SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen BV

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij op papier of digitaal, zonder voorafgaande toestemming van de opdrachtgever, in overleg met SB4. In geval van publicatie, geheel of gedeeltelijk, van dit als intern rapport bedoelde document, kan het noodzakelijk zijn om auteursrechten, copyright, publicatierechten en/of andere rechten te regelen met SB4 of andere partijen.

De afbeeldingen in dit rapport zijn gemaakt door de auteurs en de kaarten zijn noordwaarts georiënteerd, tenzij anders aangegeven.

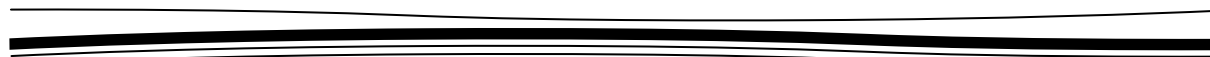
Cultuurhistorisch en landschapshistorisch onderzoek, tekst en opmaak:

SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen
ir. E.M.J. (Eric) Blok bnt en ir. C.H.P.M. (Kees) van Dam
Costerweg 1-P
6702 AA Wageningen
www.sb4.nl

Projectnummer: 9820

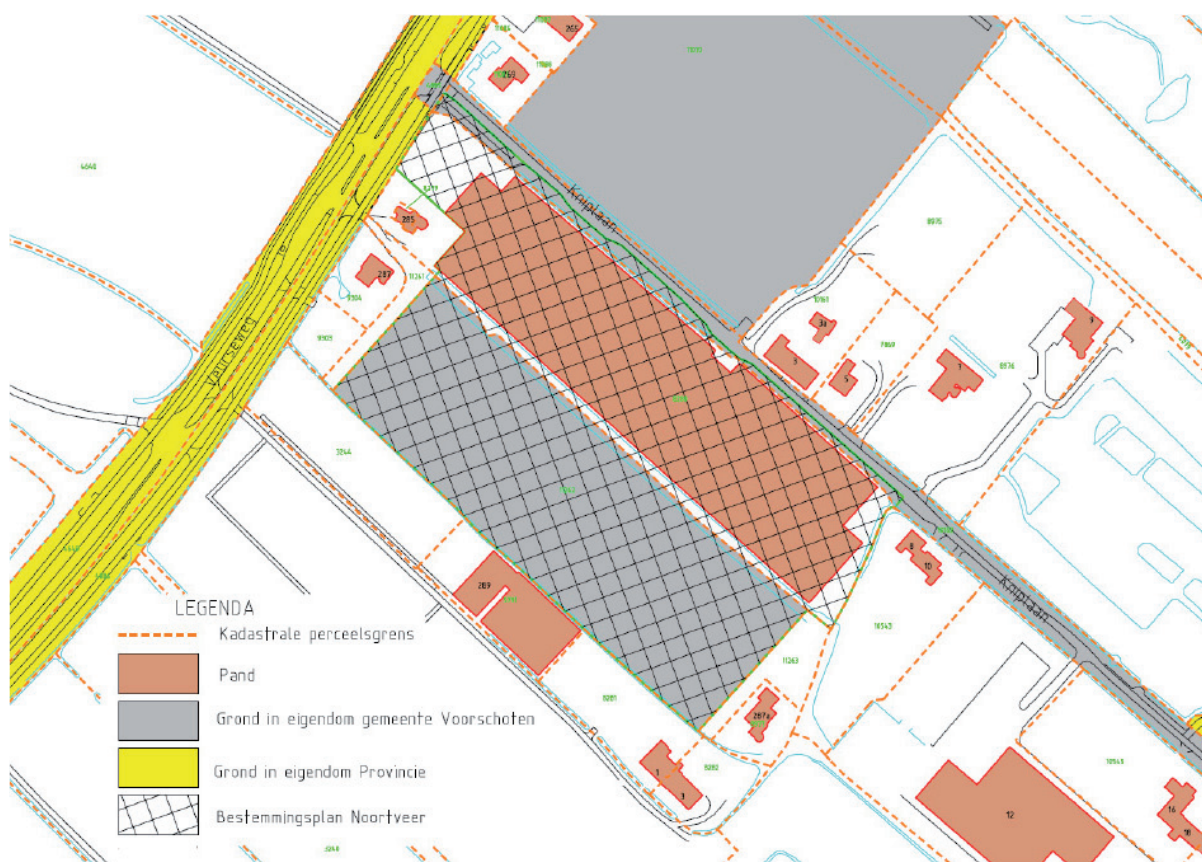
Opdrachtgever: Gemeente Voorschoten
Contactpersoon: mevr. J. Engelbert

Versie: definitief, 8 februari 2018

INHOUD

INLEIDING.....	5
1. KORTE ORIËNTATIE.....	7
2. BEKNOPTTE BIOGRAFIE.....	13
3. RUIMTELIJKE EN LANDSCHAPPELIJKE OPBOUW.....	25
4. RELICTEN EN KENMERKEN HUIDIGE SITUATIE.....	27
5. AFWEGING EN ADVIES.....	35
BRONNEN.....	37

**Begrenzing van het onderzoeksgebied, overeenkomstig de plangrens van het bestemmingsplan.
(Gemeente Voorschoten, Startnotitie bestemmingsplan Noortveer, 24 oktober 2017).**

INLEIDING

De gemeente Voorschoten heeft het voornemen de ruimtelijke kwaliteit van de Duivenvoorde Corridor (tussen Voorschoten en Leidschendam) te vergroten en een aantal verouderde glastuinbouwcomplexen op te ruimen. Door deze sanering ontstaat de mogelijkheid de historische en landschappelijke kenmerken van het gebied beter beleefbaar te maken en de ruimtelijke kwaliteit van de woon- en leefomgeving te verbeteren.

Eén van deze saneringslocaties betreft twee glastuinbouwbedrijven aan de Veurseweg, direct ten zuiden van de Kniplaan. Alvorens tot een inrichtingsplan en bestemmingsplanwijziging te komen, is behoefte aan inventarisatie en analyse van de cultuurhistorische en landschappelijke aspecten, uitmondend in aanbevelingen en advies bij de verdere ontwikkeling van dit terrein. Specifieke vragen op gebied van cultuurhistorie en landschap betreffen de waarde van de waterstructuur, de aanwezigheid van laanbeplanting aan de Kniplaan of Vliet en Wegen, aanknopingspunten voor recreatieve verbindingen of uitzichtspunten, en de rol van de molenbiotoop van de Knipmolen.

November 2017 heeft de gemeente aan SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen opdracht gegeven om betreffend onderzoek en advies op te stellen. Voorliggende rapportage vormt de weerslag van deze inventarisatie en beschouwing, en is hoofdzakelijk gebaseerd op een literatuur- en kaartenstudie.

Vanuit de opdrachtgever trad Joke Engelbert op als contactpersoon. Onderzoek en rapportage zijn verzorgd door ir. Kees van Dam (landschapsarchitect, landschapsonderzoeker en specialist groen erfgoed) en ir. Eric Blok (senior specialist groen erfgoed en landschapsarchitect bnt) van bureau SB4.

SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen

Wageningen, 2018.

Topografische kaart, situatie 2016. Het onderzoeksgebied is aangegeven met een paarse stippellijn.
(Bron: PDOK; Kadaster).

Hoogtekaart van het terrein. De laaggelegen terreinen zijn blauw, de hogere delen zijn rood weergegeven. Goed zichtbaar zijn de lagere percelen langs de Vliet en de hogere ligging van de Veurseweg. Met de nummering is geduid: 1) spoorweg; 2) kasteel Duivenvoorde; 3) Horstlaan; 4) Veurseweg; 5) Knipmolen; 6) fietsbrug over de Vliet; 7) recreatieplas Vlietland. Het onderzoeksgebied is aangegeven met een zwarte onderbroken lijn.
(Bron: www.ahn.nl / Kadaster; bewerkt door SB4).

1. KORTE ORIËNTATIE

Situering

Het onderzoeksgebied bevindt zich ten zuidoosten van de Veurseweg en ten zuidwesten van de Kniplaan. Het terrein valt thans onder huisnummers Veursweg 285 en 287 en onder kadastrale percelen 8280 en 11262.

Status

Binnen het onderzoeksgebied bevinden zich geen aangewezen monumenten. In de omgeving zijn de Knipmolen (nr. 38034), boerderij Kniplaan 3 (nr. 37994) en boerderij Vliet en Weege (nr. 38014) aangewezen als rijksmonument. Het overzetveer (Kniplaan 5) en de bollenschuur (Veurseweg 265) zijn aangewezen als gemeentelijk monument.

Onderzoeksgebied

Het gebied is recent aangeduid als 'Noortveer': *"de naam Noortveer komt voort uit een boerderij aan de Kniplaan en de eigenaar die zo heette. Daarbij kan Noortveer een verwijzing zijn naar het oude voetveer aan het einde van de Kniplaan"*.¹

Eigendom en gebruik

Van de twee tuindersbedrijven is één na 2011 door de gemeente Voorschoten aangekocht en gesaneerd. De andere kwekerij is nog in bedrijf en in particulier eigendom.

Archeologie

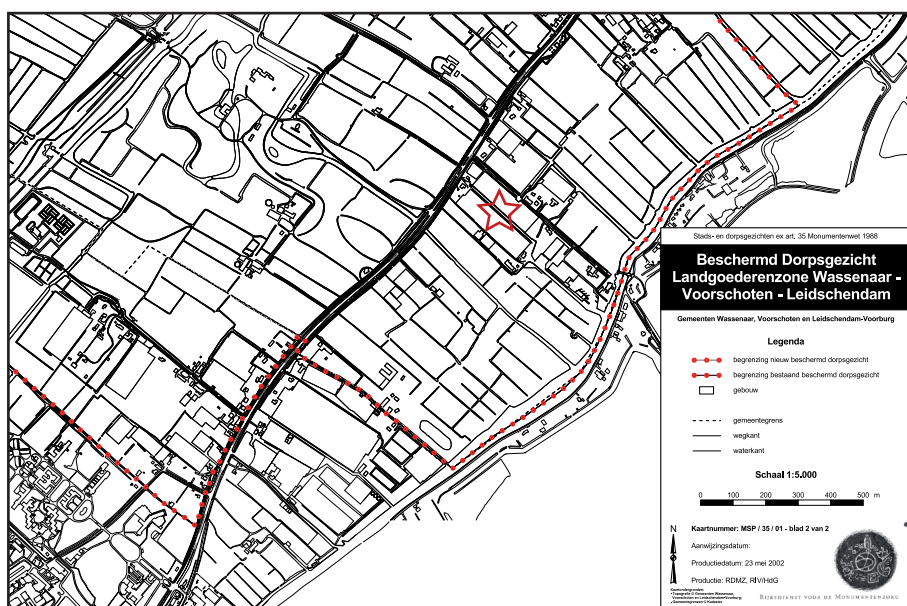
Archeologie is in onderhavig onderzoek niet meegenomen.²

1 Gemeente Voorschoten, Startnotitie bestemmingsplan Noortveer, 24 oktober 2017.

2 Voor het ten noorden gelegen gebied is in het kader van bestemmingsplan Roosenhorst archeologisch onderzoek verricht, zie: Sprangers, J., B. Jansen, *Onderzoeksgebied Veurseweg, gemeente Voorschoten; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)*, RAAP-rapport 2526, 7 mei 2012; Geer, P. van de, *Archeologisch onderzoek Voorschoten - Roosenhorst; Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven te Voorschoten - Roosenhorst*, Archol rapport 339, 2016.

Recente luchtfoto van het terrein.
(Bron: PDOK; Kadaster).

Noord-oostelijk deel van de begrenzing van het Beschermd Dorpsgezicht 'Landgoederenzone Wassenaar-Voorschoten-Leidschendam'. (Bron: RCE).

Bestaande wet- en regelgeving op gebied van cultuurhistorie.

Rijksniveau

Het onderzoeksgebied valt binnen het door het Rijk aangewezen Beschermd Dorpsgezicht 'Landgoederenzone Wassenaar-Voorschoten-Leidschendam'.³ De nadere typering van te beschermen waarden geeft aan:

"Voor de typering van de hoofdstructuur is van belang [o.a.]:

- het meerassige, van oorsprong middeleeuwse wegnnet dat zich uitstrekt langs de flanken van de strandwallen en enige dwarsverbindingen of voorden tussen die wegen. Karakteristiek zijn de laanbeplanting met hoog opgaande bomen en het smalle profiel van enige van deze wegen zoals de Raaphorstlaan, Schouwweg en Horstlaan;*
- het stelsel van parallelle weteringen zoals de Veenwatering, de Schenk, de Zijlwatering en de Dobbewatering;*
- de grotendeels midden-19de-eeuwse structuur van zichtassen en integrerende wegen van voormalige landgoederen die nog steeds een visuele, verbindende functie hebben tussen onderdelen van het gebied;*
- de regelmatige blokverkeveling in de weidegebieden binnen de strandvlakten en veengebieden;*
- de buitenplaatsen op de strandwallen op gewoonlijk (zeer) grote, min of meer rechthoekige kavels gesitueerd van veelal voormalige boerderijplaatsen;*
- de erf- en tuinafscheidingen der landgoederen, buitenplaatsen en huiskavels, meestal bestendigd door hekwerken, muren, grenspalen, greppels en hagen die een karakteristiek en belangrijk aspect van de verkevelingsstructuur vormen.*

Voor de typering van het hoofdkenmerk is van belang [o.a.]:

- de omvang en de samenhang in structuur en typologie van de landgoederen van De Horsten, Zuidwijk en Duivenvoorde, waarvan bezittingen met landerijen en boerderijen zich uitstrekken over het grondgebied van Voorschoten en Wassenaar is vrij uniek binnen een grootstedelijk context van Den Haag en Leiden.*

Voor de typering van de relatie tussen landschappelijke structuur en bebouwing is van belang [o.a.]:

- het sterk lineaire karakter van de bebouwingsstructuur vormt een afspiegeling van de geologische structuur van het gebied en daarnaast ook van de verkeerstechnische ontwikkelingen die er plaatsvonden;*
- het oorspronkelijke lineaire bebouwingskarakter komt wellicht het beste tot uiting in het boerderijlint op de in het veld nauwelijks waarneembare lage strandwal in het veen ten oosten van de Rijksstraatweg en aan weerszijden van de Veurse(straat)weg. De boerenbedrijven liggen op ruime afstand van de weg en zijn slechts via vaarsloten, dan wel een lange oprijlanen te bereiken.*

Het plangebied valt buiten de contour van de Rijksbeschermd Complex Historische Buitenplaats Duivenvoorde.⁴

Provinciaal niveau

De provincie Zuid-Holland heeft haar cultuurhistorisch beleid onder meer vastgelegd in de Structuurvisie en Verordening Ruimte, en uitgewerkt in de Beleidsvisie Cultureel Erfgoed 2017 - 2020.⁵ Het plangebied raakt de erfgoedlijnen 'Limes' (kanaal van Corbulo), 'Landgoederenzone' (Rijksstraatweg en Vliet) en 'Historische Trekvaarten' (Vliet), valt onder het provinciaal landschap 'Duin, Horst en Weide' en behoort tot de Cultuurhistorische Hoofdstructuur als Kroonjuweel Cultureel Erfgoed 'Landgoederenzone Wassenaar / Voorschoten / Leidschendam'.

3 Volgens Monumentenwet 1988; zie: Niemeijer, 2007.

4 RCE, complexnr. 46974.; zie: <http://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=Buitenplaatsenkaartlaag>

5 Zie voor meer informatie: www.zuid-holland.nl; Structuurvisie, actualisatie 2012; Provincie Zuid-Holland, *Erfenis, erfgoed en erfgoed - beleidsvisie cultureel erfgoed 2013 - 2016*, Den Haag, 2011; Provincie Zuid-Holland, *Beleidsvisie cultureel erfgoed 2017 - 2020*, Den Haag, 29 augustus 2016.

- Weiden/polders (open)
- Parken en parkbossen (voormalige) buitenplaatsen
- Lindelaan Voorstraat
- Parken en plantsoenen
- Lanen (voormalige) buitenplaatsen en boerderijen

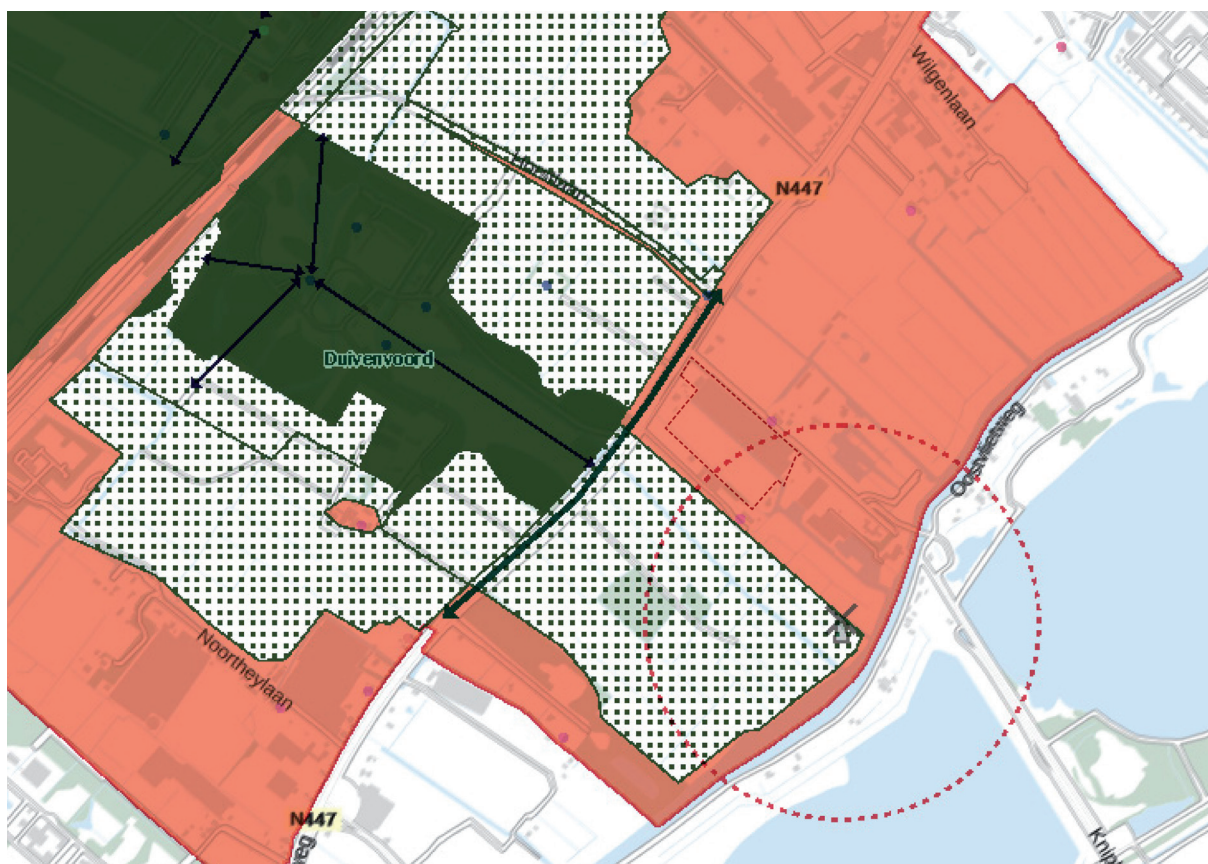

- Infrastructuur - wegen
- Infrastructuur - spoorlijn
- Kralensnoer agrarische ensembles
- Buitenplaatsen
- Beschermd gezichten
- Molen/ molenbiotoop

- Vliet
- Vaarsloten
- Wateringen
- Restant Vliet

Uitsneden van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur 'groen', stedenbouw en architectuur ('rood') en water ('blauw'). Het onderzoeksgebied is gemarkeerd met een rode ster.
(Bron: Scheffer, 2013, pag. 36-40).

Uitsnede van provinciale kaart met cultuurhistorische nederzettingswaarden: landgoedbiotoop (groene vlak, pijlen en gestippelde vlakken), molenbiotoop (rode cirkel van 400m rondom Knipmolen) en beschermd dorpsgezicht (licht-rood vlak).

(Bron: Provincie Zuid-Holland; bewerkt door SB4).

Het onderzoeksgebied valt deels binnen de door de provincie opgestelde landgoedbiotopen (Verordening Ruimte) van Duivenvoorde; het plangebied ligt hier net buiten.⁶

Daarnaast valt de bescherming van de molenbiotoop onder de provinciale verordening, waaronder de molenbiotoop van de Knipmolen.⁷ Met oog op windvang en beleving is idealiter de eerste 100 meter rondom de molen obstakelvrij en wordt binnen 400 meter rondom de molen rekening gehouden in de bouw- en beplantingshoogte.

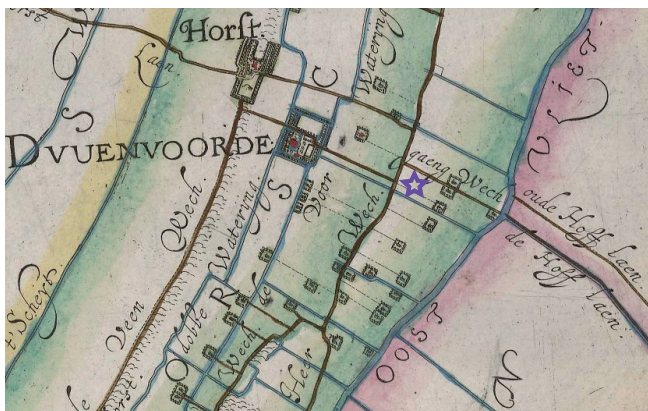
Gemeentelijk niveau

Het gemeentelijke cultuurhistorische beleid is beschreven in de Kadernota Erfgoed 2013-2017 en Structuurvisie Cultuurhistorie 2013-2028.⁸ Hierin zijn onder meer opgenomen: de Veurseweg en Kniplaan als historische infrastructuur, de locatie van de voormalige boederijen (Kniplaan/Noortveer en 'Vliet en Weege') als agrarisch ensemble, en de vaarsloten als historische waterlopen.

6 Kooiman, 2010; www.ruimtelijkeplannenzuidholland.nl, Verordening Ruimte, artikel 17.

7 Zie: <http://zuid-holland.molenbiotoop.nl/biotooprapporten/69.pdf>; <http://zuid-holland.molenbiotoop.nl/>

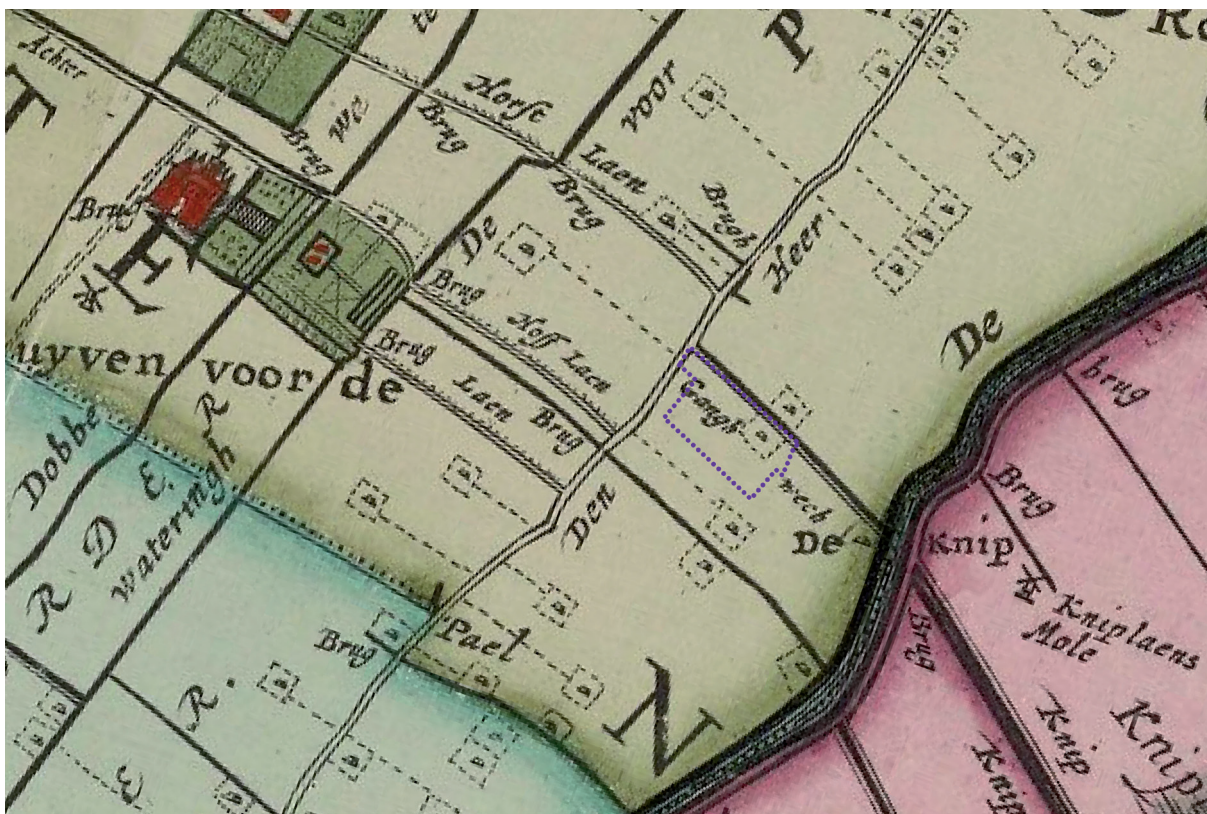
8 Zie voor meer informatie: www.voorschoten.nl; Scheffer, 2013; Erfgoedverordening Voorschoten 2016.

Uitsnede van de kaart van het hoogheemraadschap van Rijnland door Floris Balthasars uit 1615. De locatie van het onderzoeksgebied is door middel van een paarse ster gemarkeerd. (Bron: Hoogheemraadschap Rijnland, nr. A-4074).

Uitsnede van de kaart van hoogheemraadschap van Rijnland door J.P. Douw uit 1627. Het onderzoeksgebied is met een paarse ster aangegeven. (Bron: Hoogheemraadschap Rijnland, nr. A-1181).

Uitsnede van de kaart "t Hooge Heemraadschap van Rhymland" uit 1746 door Melchior Bolstra, naar een kaart van J.J. Douw en S.P. van Brouckhuysen uit 1647 en bijgewerkt in 1687. Het onderzoeksgebied is door middel van een paarse bolletjeslijn gemarkeerd. (Bron: Hoogheemraadschap Rijnland, nr. A-4493).

2. BEKNOPT BIOGRAFIE

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van de zone tussen Leidschendam (Veur) en Voorschoten, waar een strandwal een geschikte vestigingsplaats in het landschap vormde. De ontsluiting kwam midden op de standwal te liggen (Heerweg of Heerenweg, thans Veurseweg) en de boerderijen werden op enige afstand van de weg aan de randen van de strandwal gebouwd. Op strategische locaties lagen kastelen (Duivenvoorde) en vanaf de 17e eeuw kwam het gebied in trek als locatie voor buitenplaatsen. De Vliet was ingericht als trekvaart en gold als belangrijkste ontsluiting vanuit de steden. Vanaf de Vliet hadden buitenplaatsen (Haagwijk, Duivenvoorde, Ter Horst, Roosenhorst) of boerderij met herenkamer (o.a. Vliet en Weege) een eigen vaarsloot tot aan het erf.⁹

De Veurseweg is één van de oude verbindingen, mogelijk van Romeinse oorsprong. In 1815 werd de weg bestraat en tussen 1815 en 1920 werd er tol geheven.¹⁰

De Kniplaan betreft een oude dwarsverbinding vanaf de hoger gelegen strandwal en leidde naar een doorwaadbare plaats ('wedde'), vanaf de 16e eeuw een boogbrug en in de 19e en 20e eeuw een (voet) veer over de Vliet.¹¹ De Kniplaan heette in 1615 nog 'Gaengwech' en sloot aan de overzijde van het veer aan op de 'Hofflaen' richting Stompwijk. Op een kaart uit 1627 zijn deze resp. aangeduid als Cniplaan en Hofwech ofte Brouckwech. Bij de oversteekplaats werd een uitspanning gevestigd: 'De Knip'.

De kaart uit 1746 geeft twee boerderijen halverwege de Kniplaan weer, die dan nog werd aangeduid als 'Ganghwech'. Ten oosten van de Vliet sloot de route over het veer aan op de 'Kniplaan' (vml. Hofflaen). De naam 'Kniplaan' zou afgeleid zijn van de naam van de herberg annex scheepswerf bij het voetveer over de Vliet: De Knip. De naam van de uitspanning zou voort kunnen komen uit 'knijp' (als aanduiding van een kleine kroeg of een versmalling in het water) of uit 'canib' (als verwijzing naar de in de Knip-polder geteelde hennep/cannabis).¹²

Even ten zuiden van het onderzoeksgebied ligt boerderij Vliet en Weege, die qua bouwgeschiedenis van ca. 1540 dateert.¹³ Deze boerderij werd omstreeks 1770-1780 een herenboerderij, waar pachtheer en pachter beiden een deel van het huis bewoonden, en elk via een eigen vaarsloot met de Vliet verbonden waren. De pachtheer bezat de opkamer in de uitbouw aan de noordoostzijde. Volgens een omschrijving behoorden bij deze woning tevens een koepel en menagerie, waarbij de koepel vermoedelijk het halfronde gebouw ten oosten van de boerderij op de kadastrale minuut uit 1832 betreft.

In 1641 ontstond de Knippolder als zelfstandig bemalen gebied.¹⁴ De polder werd aan de noordwestzijde begrensd door de hogere gronden van de strandwal, zodat het onderzoeksgebied buiten de Knippolder valt. De Horstslot werd de oostgrens van deze polder; oostelijk daarvan begon de Starrenburgerpolder. De Horstslot fungeerde als vaarsloot tussen kasteel (en later buitenplaats) Ter Horst en de Vliet. Via een zijslot is de boerderij aan de Kniplaan eveneens via de Horstslot over water bereikbaar. De boerderij ten zuiden van de Kniplaan was vermoedelijk via de noordelijke zijtak van de vaarsloot naar boerderij Vliet en Weege over water bereikbaar.

De Knipmolen uit ca. 1641 werd in 1814 vervangen door de huidige ronde, stenen poldermolen. Volgens de 18e eeuwse kaart van Duivenvoorde stond de voorganger van de molen op dezelfde plaats.¹⁵

9 Liet/Scheffer, 2006. Zie ook: SB4, Cultuurhistorische en landschappelijke analyse Laantje van Van Wissen te Voorschoten, Wageningen, 2014; SB4, Cultuurhistorische en landschappelijke verkenning 't Hof van Noorthey te Leidschendam, Wageningen, 2017

10 Bookelman, M., C. Scheffer, e.a., MIP Voorschoten, december 1994.

11 Zie ook: Gemeente Leidschendam-Voorburg, Cultuurhistorische Analyse Vlietoevers, april 2011.

12 Lit/Scheffer, 2006, p. 174.

13 Lit/Scheffer, 2006, p. 209, 218: Net als bij boerderij Bouwlust kan het jaar van (her)bouw wellicht gerelateerd worden aan de vernietigende rooftocht van de milities van Maarten van Rossum, die in 1538 door deze streek trok. Als bewoningslocatie kan de geschiedenis aldus verder teruggaan dan 1540.

14 Zie: Lit/Scheffer, 2006, p. 29; <https://nl.wikipedia.org/wiki/Knipmolen>; Archief Hoogheemraadschap van Rijnland, toeg. nr. 1.2.5.4: Knippolder; inleiding op archief: *"de polder daer van de molen is staende west van de Kniplaan op te landen van de Ed. heere van Duvenvoorde, groot 28 morgen"*

15 De molendatabase suggereert abusievelijk een verplaatsing: <https://www.molendatabase.nl/nederland/molen>.

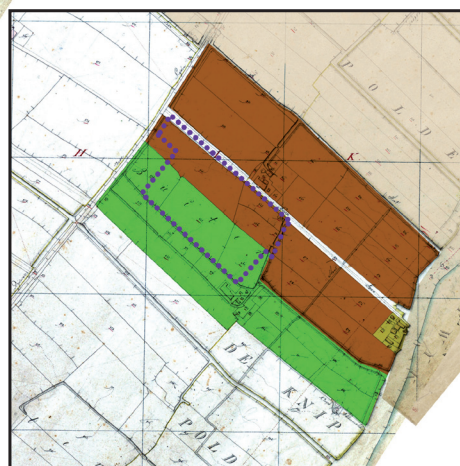

Uitsnede van 'Chaarte van de huise van Duvenvoirden en de landen daar aan hoorende' door L. Swemkoop, 1736. Halverwege de Knipplaan zijn beide tegenover elkaar gelegen boerderijen weergegeven. De Knipplaan is vanaf de Heerenweg (Veurseweg) tot aan de boerderijen als laan beplant. Aan de Vliet is de herberg weergegeven. Het onderzoeksgebied is door middel van een paarse bolletjeslijn gemarkeerd. (Bron: RCE, obj.nr. 60.957).

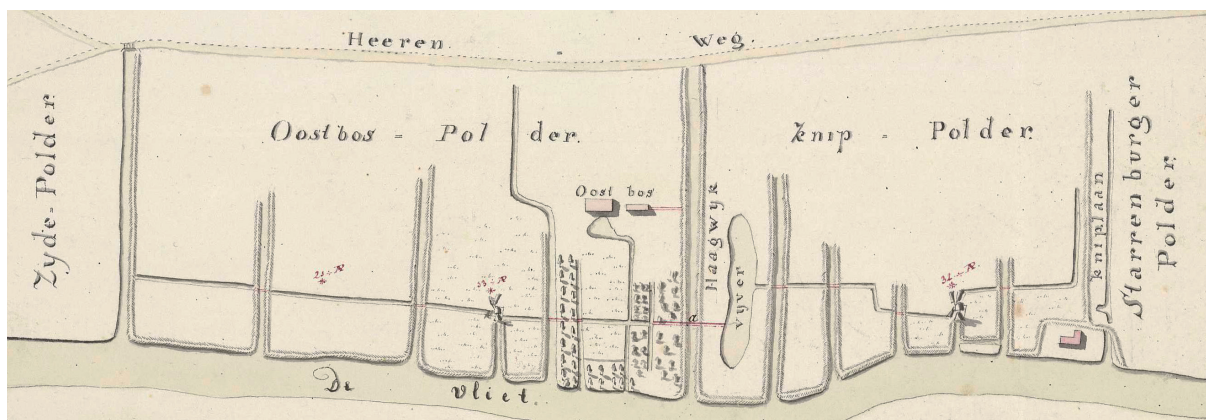
Uitsnede van de kadastrale minuutplannen Gemeente Voorschoten, sectie B, blad 2 en 3, 1832. Rechts een inzet met aanduiding eigendommen aan de Knipplaan:

bruin - boerderij ten noorden van de Knipplaan: Willem Duyndam, bouwman te Voorschoten,
 groen - boerderij Vliet en Weege aan de vaarsloot: Johannes Noordendorp (en consorten), bouwman te 's Gravenhage
 geel - herberg bij het veer: Gerrit Vink, timmerman te Voorschoten
 (Bron: RCE; bewerkt door SB4).

Bij de eerste kadastrale registratie in 1832 is aan de Kniplaan de zuidelijke boerderij verdwenen en het terrein is met de noordelijke boerderij in bezit van Willem Duyndam, bouwman te Voorschoten. Het zuidwestelijke perceel binnen het onderzoeksgebied is eigendom van Johannes Noordendorp (en consorten), bouwman te 's Gravenhage en eigenaar van boerderij Vliet en Weege. De herberg bij het veer is eigendom van Gerrit Vink, timmerman te Voorschoten, die naast de uitspanning een scheepswerf had. De Kniplaan zelf is in eigendom bij de gemeente Stompwijk.

De percelen ten zuiden van boerderij Vliet en Weege, aan weerszijden van de vaarsloot naar Duivenvoorde, behoorden reeds in de 17e eeuw tot die buitenplaats. In 1874 werd boerderij Vliet en Weege verkocht aan jhr. Hendrik A. Steengracht van Duivenvoorde, waarmee het als pachtboerderij aan landgoed Duivenvoorde werd toegevoegd. In 1957 werd de boerderij uit gebruik genomen, afgestoten en tot woning verbouwd.¹⁶

Kaart van de Oostbospolder en Knippolder, 1812. De herberg aan het einde van de Kniplaan en de Knipmolen zijn duidelijk weergegeven. Ook de getekende kades langs de watergangen die rechtstreeks op de Vliet aansloten, vallen op. (Bron: HHR, inv.nr. A-1065).

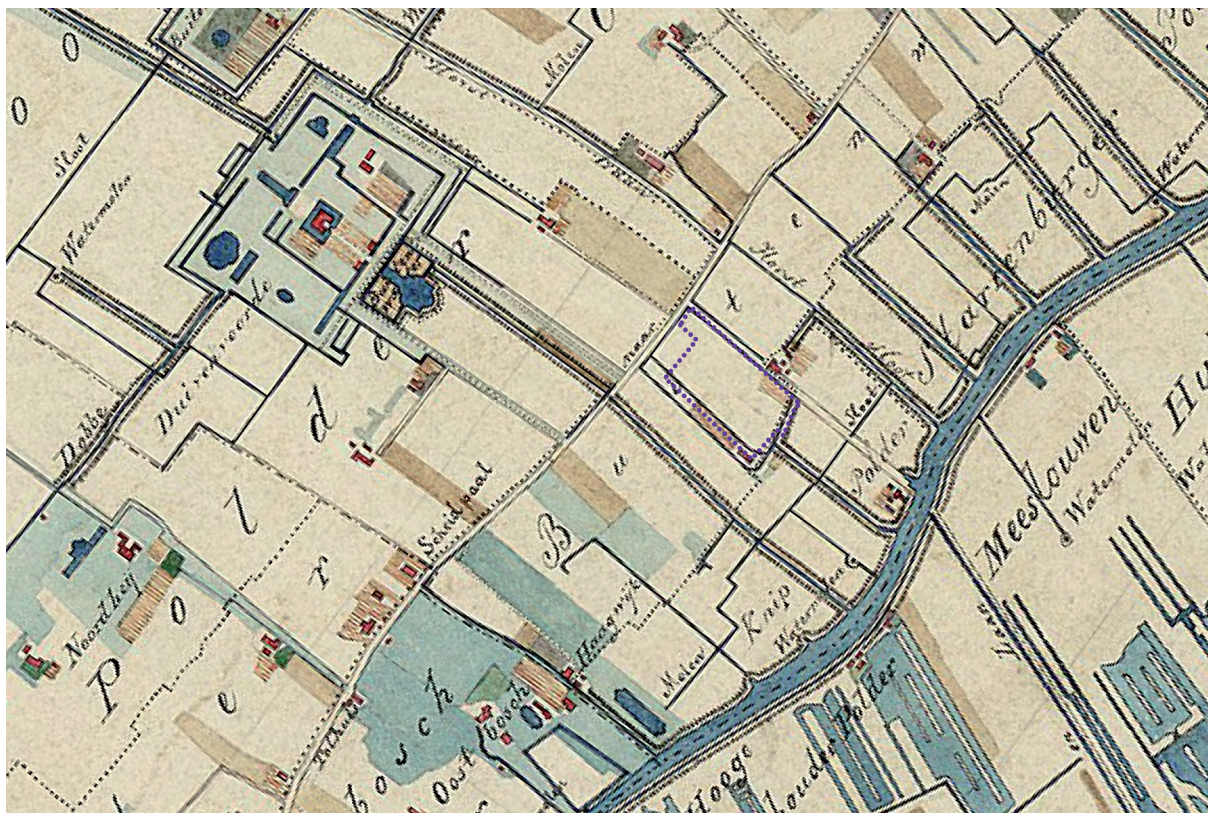
Uitsnede van een kaart van de Knippolder, ca. 1865, bijgewerkt tot 1885. De boerderij aan de Kniplaan valt nog binnen de poldergrens, boerderij Vliet en Weege erbuiten. Het onderzoeksgebied valt eveneens buiten de bemaling van de Knippolder. (Bron: HHR, inv.nr. P-0145).

Uitsnede van een kaart van de Knippolder, 1946. De begrenzing van de polder is gewijzigd, waardoor het terrein tegenover de boerderij aan de Kniplaan erbinnen valt. (Bron: HHR, inv.nr. P-0146).

php?nummer=1126. Bedoelde kaart is de 'Chaarte van de huise van Duvenvoirden en de landen daar aan hoorende' door L. Swemkoop, 1736; kopie: RCE, obj.nr. 60.957.

16 Lit/Scheffer, 2006, p. 219.

Uitsnede van een kaart van de omgeving van Den Haag, door S.W. van der Noorda, 1839. Zowel de agrarische complexen als de buitenplaatsen tussen Vliet en polder tekenen zich duidelijk af. (Bron: HGA, nr. z-gr-0605).

Luchtfoto's door de RAF, nr. 3315 en 3317, 13 september 1944. (Bron: Haags Gemeentearchief).

De parkaanleg van Duivenvoorde strekte zich niet uit over de eigendommen ten zuidoosten van de Veurseweg, hooguit was er een doorzicht over de middenas vanuit het huis.¹⁷ Tot Duivenvoorde behoorde tevens de Knipmolen, althans de grond en het recht van opstal; de poldermolen zelf behoorde aan (de ingezetenen van) 'de Knippolder'.¹⁸ In 1957 werd de Knipmolen door Duivenvoorde verkocht aan de gemeente Voorschoten.

Café De Knip met veer, ca. 1936.
(Bron: internet).

In 1924 werd de tramlijn tussen Scheveningen en Leiden geopend, waarvan een deel van het tracé aan de zuidzijde van de Veurseweg liep.¹⁹ Kort na de opheffing van de tramdienst in 1957-1958 werd de rails verwijderd en later werd dit tracé benut voor verbreding van de Veurseweg en de aanleg van het vrijliggende fietspad.

Glascomplexen en jachthaven

Omstreeks 1900 gingen de eerste boeren en tuinders over op bollenteelt en volle grondtuinbouw, een beweging die zich geleidelijk uitbreidde.²⁰ Omstreeks 1923 vestigden zich de eerste twee tuinbouwbedrijven aan de Kniplaan, bestaande uit woningen aan de Veurseweg, schuren en kassen. Waarschijnlijk werd de sloot tussen deze twee bedrijven verbreed en aangesloten op de vaarsloot vanaf boerderij Vliet en Weege naar de Vliet, ten behoeve van aan- en afvoer van goederen van de tuinders per schuit. Op de luchtfoto's uit 1944 is goed te zien hoe de percelen waren voorzien van kassen en/of opgedeeld in kleine teeltbedden. Na de Tweede Wereldoorlog worden de velden geleidelijk volledig volgebouwd met kassen.

Na 1966 zou in de Knippolder een jachthaven worden gevestigd, aansluitend op de vaarsloot naar boerderij Vliet en Weege. Bij de jachthaven behoren twee woningen, een loods en een clubhuis voor de roeivereniging.²¹ De twee woningen betroffen waarschijnlijk de geschakelde woningen Kniplaan 8 en 10.²²

De woningen rondom het plangebied dateren allen uit de 20e eeuw:

- Veurseweg 285: 1923 (=1929?)
- Veurseweg 287: 1982
- Veurseweg 287a: 1994
- Veurseweg 289: 1992
- Kniplaan 5: 1951 (als vervanging van een oudere arbeiderswoning op het achtererf van de boerderij)
- Kniplaan 7: 1970
- Kniplaan 8: 1967
- Kniplaan 10: 1967
- Kniplaan 16-18-20: 1968²³

De loodsen bij de jachthaven met adres Kniplaan 12 zouden dateren uit 1966 en 1973.²⁴

- 17 Er lijkt geen sprake te zijn geweest van een bewust zicht vanuit het kasteel op de Knipmolen, aangezien de bouwhuizen, en later de clumps en bosschages, een direct zicht vanuit het huis blokkeerden.
- 18 RCE, Oorspronkelijke aanwijzende tafels, Kadaster gemeente Voorschoten, sectie B, blad 27, perceel 889.
- 19 Zie: https://nl.wikipedia.org/wiki/Tramlijn_Scheveningen_-_Den_Haag_-_Leiden
- 20 Scheffer, 2013.
- 21 Archief Hoogheemraadschap van Rijnland, toeg.nr. 35: Keurvergunningen; inv.nr. V13995, 27-4-1966: "graven jachthaven perceel B 4084, roeren boezemkade Knippolder, en aanbrengen steigers, tevens lozen afvalwater van 2 woningen, loods en clubhuis, en maken en hebben lozingsmiddelen, tot 1/01/71". Zie ook: <https://www.oglv.nl/2017/03/06/jachtwerf-klaassen-bouwer-jachtklassieker/>
- 22 Mogelijk kon deze bebouwing binnen de molenbiotoop worden gevestigd zonder ontheffing, omdat de polder sinds 1948 door middel van een elektrisch vijzelgemaal werd ontwaterd en de molen daardoor buiten gebruik was gesteld.
- 23 Jaartallen overgenomen van: bagviewer.kadaster.nl; deze gegevens blijken niet altijd even betrouwbaar.
- 24 Zie: bagviewer.kadaster.nl

Detail topografische kaart,
uitgave ca. 1850.
(Bron: Topotijdreis.nl).

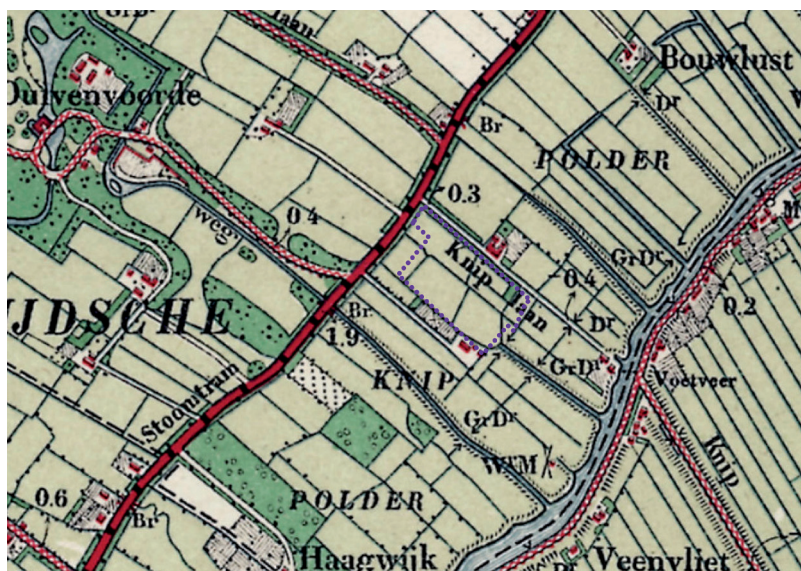
Detail topografische kaart,
uitgave 1876.
(Bron: Topotijdreis.nl).

Detail topografische kaart,
uitgave 1896.
(Bron: Topotijdreis.nl).

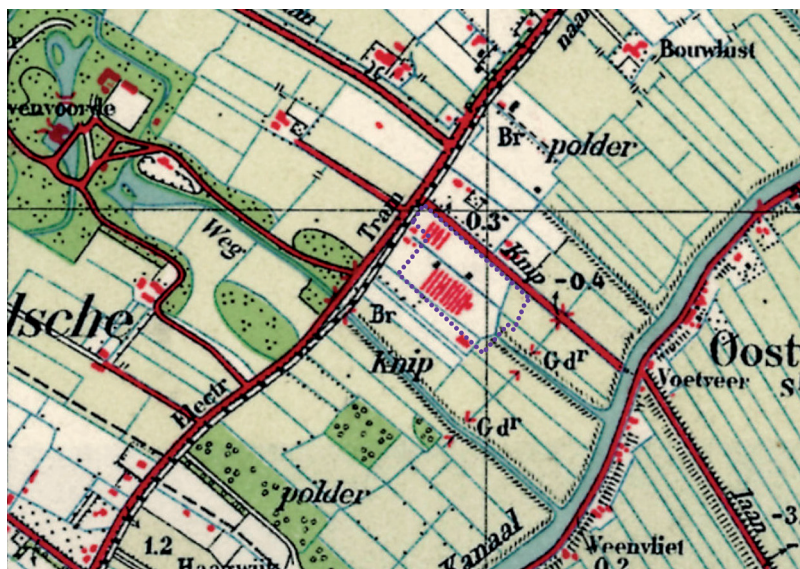
Detail topografische kaart,
uitgave 1903.
(Bron: Topotijdreis.nl).

Detail topografische kaart,
uitgave 1911.
(Bron: Topotijdreis.nl).

Detail topografische kaart,
uitgave 1924.
(Bron: Topotijdreis.nl).

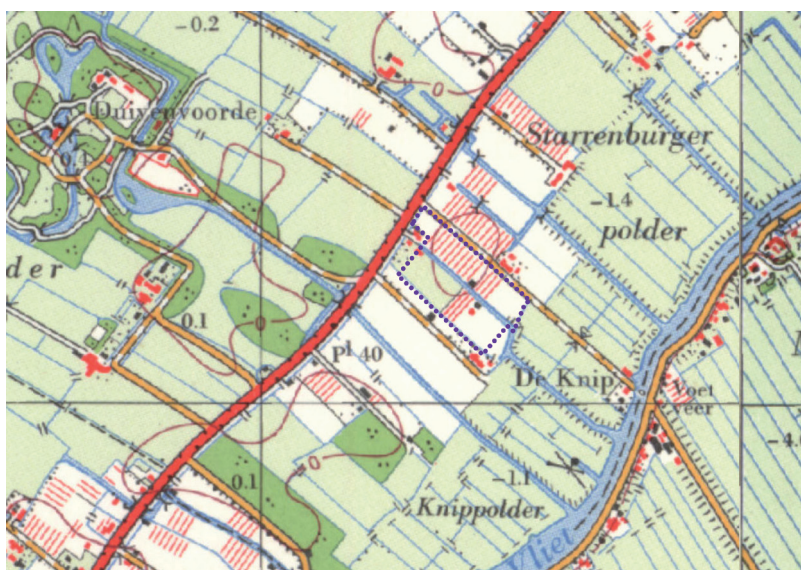
Detail topografische kaart,
uitgave 1934.
(Bron: Topotijdreis.nl).

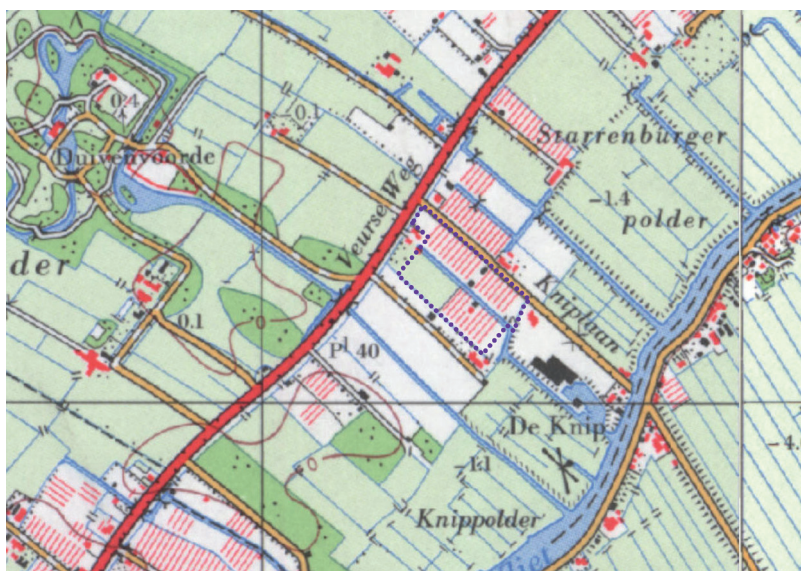
Detail topografische kaart,
uitgave 1954.
(Bron: Topotijdreis.nl).

Detail topografische kaart,
uitgave 1958.
(Bron: Topotijdreis.nl).

Detail topografische kaart,
uitgave 1964.
(Bron: Topotijdreis.nl).

Detail topografische kaart,
uitgave 1968.
(Bron: Topotijdreis.nl).

Detail topografische kaart,
uitgave 1974.
(Bron: Topotijdreis.nl).

Detail topografische kaart,
uitgave 1981.
(Bron: Topotijdreis.nl).

Detail topografische kaart,
uitgave 1985.
(Bron: Topotijdreis.nl).

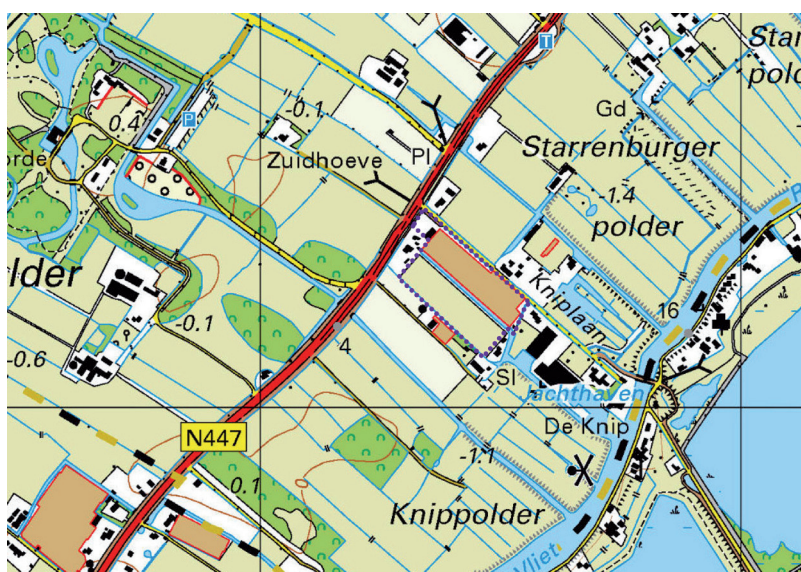
Detail topografische kaart,
uitgave 1995.
(Bron: Topotijdreis.nl).

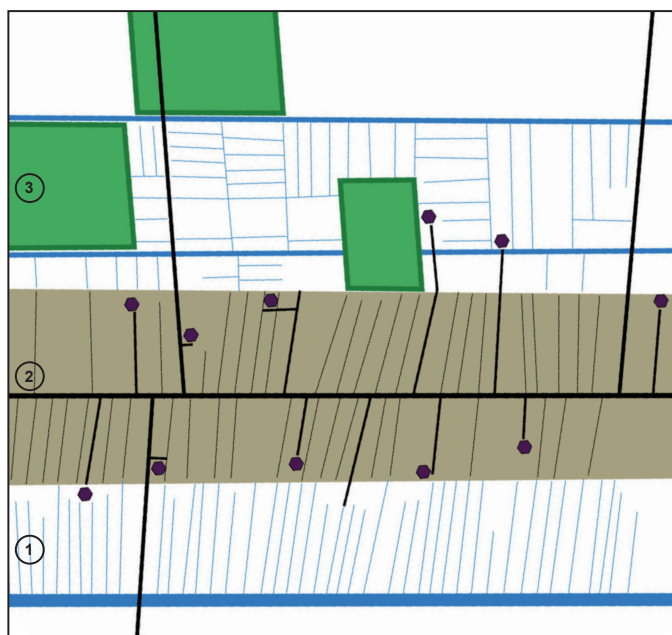
Detail topografische kaart,
uitgave 1997.
(Bron: Topotijdreis.nl).

Detail topografische kaart,
uitgave 2009.
(Bron: Topotijdreis.nl).

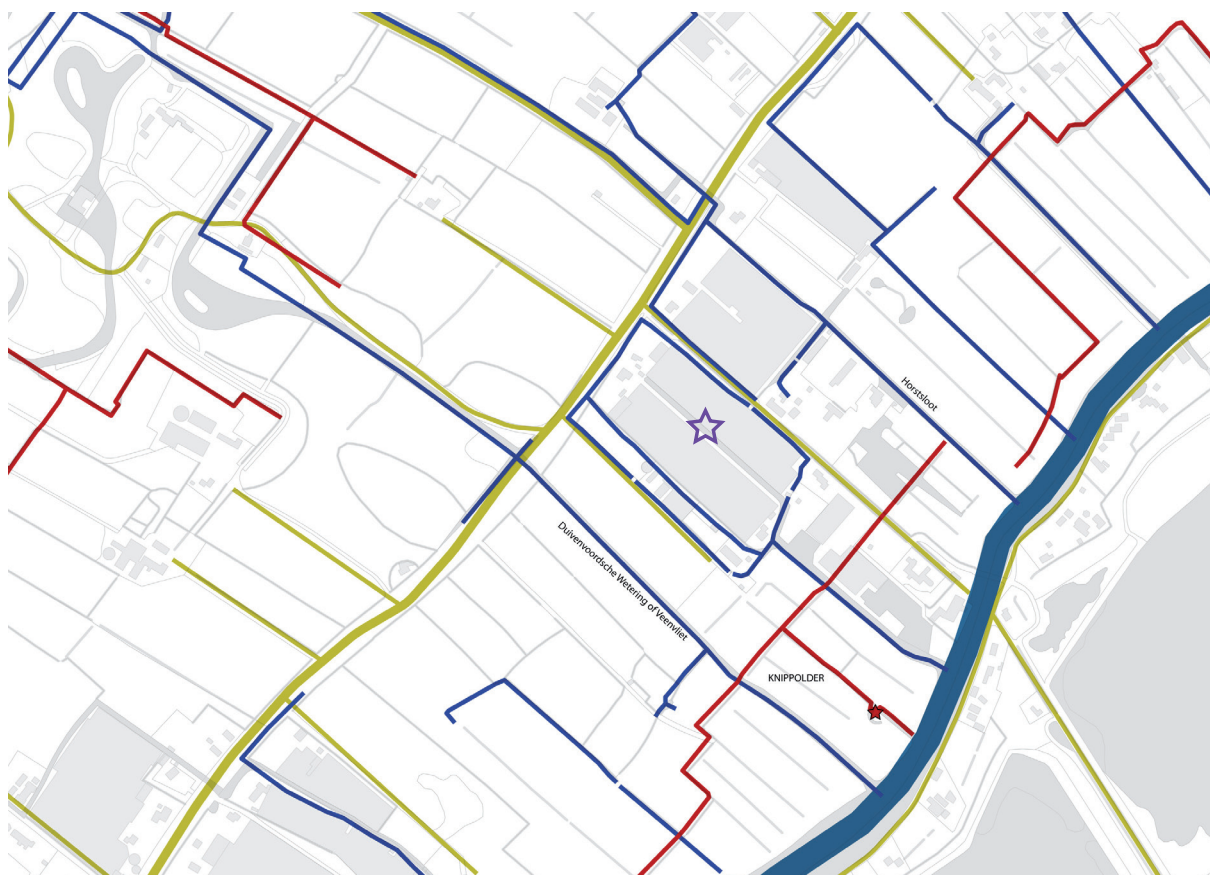

Detail topografische kaart,
uitgave 2016.
(Bron: Topotijdreis.nl).

Abstractie van de historische landschappelijke situatie met van onder naar boven:

- 1) de Vliet met daarlangs een min of meer regelmatig en fijnmazig slotenpatroon,
- 2) de strandwal met daarop de Veurseweg, insteekwegen en boerderijen
- 3) de polders rondom Dobbewetering en Molenwetering, met buitenplaatsen en minder regelmatig slotenpatroon.

Patroon van wegen en water, met de hoofdwegen op de strandwal, een sporadische verbindingsweg en vele insteekwegen (geel) en met waterlopen ter afwatering (rood) en als vaart vanaf de Vliet (blauw), op basis van de kadastrale minuut van 1832. Het onderzoeksgebied is gemarkeerd met een paarse ster. (Bron ondergrond: PDOK).

3. RUIMTELIJKE EN LANDSCHAPPELIJKE OPBOUW

De historische ruimtelijke en landschappelijke opbouw van het onderzoeksgebied bestaat uit:

Wegenpatroon

- oude hoofdwegen op hoger gelegen strandwallen;
- enkele verbindingswegen tussen en vanaf de strandwallen (Horstlaan, Kniplaan);
- vele doodlopende insteekwegen naar bebouwing en erven (o.a. Vliet en Wegen)

Bebouwing

- agrarische erven (en buitenplaatsen) van oorsprong op afstand van de hoofdweg (Kniplaan 3);
- enkele dienstwoningen en schuren aan de Veurseweg;
- verspreide bedrijfspanden (scheepswerf) en dienstwoningen, op afstand van de Veurseweg/aan de Vliet (Kniplaan);
- (verspreide) bebouwing aan insteekwegen (Vliet en Wegen)

Water

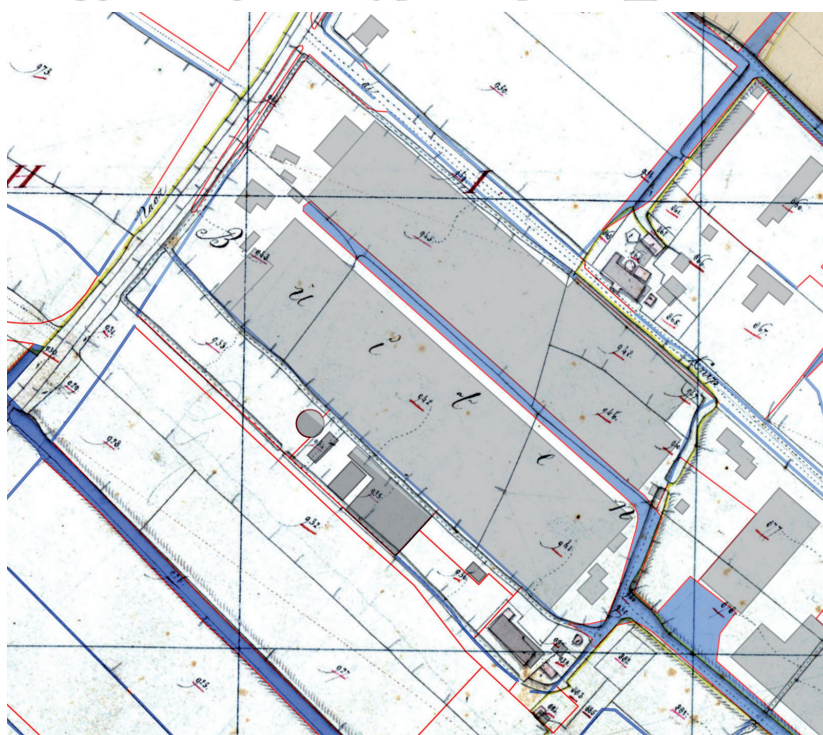
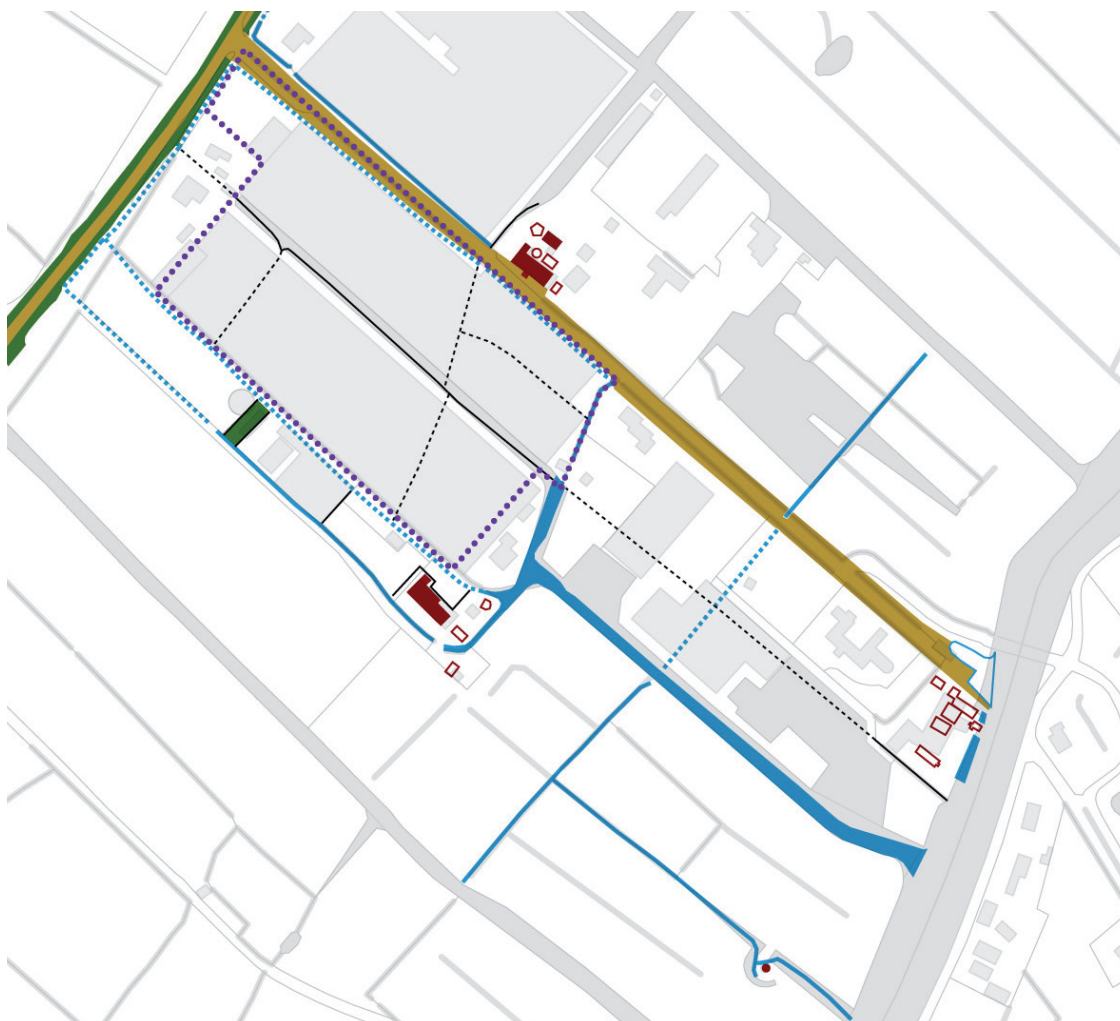
- intensiteit slotenpatroon in samenhang met geomorfologische situatie: hoe verder van de hoger gelegen Veurseweg, hoe meer sloten;
- onregelmatig slotenpatroon, wel grotendeels haaks op Veurseweg;
- onderscheid tussen afwateringssloten en vaarsloten.

Groen

- Kniplaan en doodlopende insteekweg Vliet en Wegen op hogere terreindeel (strandwal) beplant met geriefhout;
- open weilanden in de strandvlakte (Knippolder).

Openheid en landschap

- de historische boerderijen waren oorspronkelijk goed zichtbaar vanaf de Veurseweg én de Vliet;
- differentiatie in landgebruik tussen de hoger gelegen terreinen direct langs de Veurseweg en de lagere terreinen langs de Vliet;
- het gebied was vanouds grotendeels open landschap, plaatselijk onderbroken door erfbeplanting, wegbeplanting of bosjes (zoals ten westen van Duivenvoordsesloot).

^ Objecten en patronen van de kadastrale minuut uit 1832 op de huidige situatie: bebouwing (rood), water (blauw), perceelsgrenzen (zwart), beplanting (groen) en wegen (okergeel). De verdwenen elementen zijn gestippeld of ongevuld weergegeven. Het onderzoeksgebied is door middel van een paarse bolletjeslijn aangegeven. (Bron ondergrond: PDOK).

< Combinatie van de huidige topografie en het kadastrale minuutplan uit 1832. Opvallend is het relatief brede perceel van de Kniplaan, waarbij later de sloten naar binnen zijn verlegd en het huidige smalle profiel is ontstaan. (Bron: PDOK, RCE; bewerkt door SB4).

4. RELICTEN EN KENMERKEN HUIDIGE SITUATIE

In de opzet van dit hoofdstuk is gebruik gemaakt van de gestructureerde behandeling van kernkwaliteiten in de Structuurvisie Cultuurhistorie 2013-2028 van de gemeente Voorschoten ²⁵.

1. Infrastructuur

De strandwal tussen Leiden en Voorburg, waarop Veer en Voorschoten zijn ontstaan, vormde een natuurlijke hoogte tussen veenstroken waarover de oude Hollandse Heerweg in gebruik werd genomen (Leidseweg-Voorstraat-Veerseweg). Door de moerassige strandvlakte liepen oost-westgeoriënteerde, hoger gelegen verbindingswegen, zoals de Papeweg/Papelaan en de Horstlaan. Andere insteekwegen vanaf de Heerweg liepen dood, tot aan een boerderij of buitenplaats.

Het pad Vliet en Wegen ontsloot de boerderij aan het eind. Aan de Kniplaan lagen oorspronkelijk halverwege twee boerderijen.

Zoals gebruikelijk bij deze (insteek)wegen, was bij de Kniplaan deels sprake van sloten aan weerszijden en een beplanting met geriefhout. De bestaande differentiatie van geen of hoog opgaande bomen (populieren) aan de oostzijde en lagere beplanting (knotwilgen) aan de westzijde, zal in het verleden het verschil in hoogteligging hebben weerspiegeld.

De waterwegen waren tot in de 20e eeuw de belangrijke transportwegen. De Vliet werd in 1638 tot trekvaart vergraven, dat heeft geleid tot een betere bereikbaarheid van de regio vanuit Delft, Leiden en Den Haag en de vestiging van meerdere buitenplaatsen. Vanaf de Vliet staken verschillende vaarsloten diep de polder in om voorraad, huisraad en goederen zo dicht mogelijk bij de landhuizen en boerderijen te brengen: de Horstslot naar Ter Horst en de Duivenvoordsche Wetering (ookwel Veenvliet of Duivenvoordseslote) naar Duivenvoorde. Ook de boerderijen kenden vrijwel allemaal een verbinding vanaf de Vliet, zo ook de boerderij aan de Kniplaan (via Horstslote) en boerderij Vliet en Weege (via eigen vaarslote).

2. Polderlandschap

Het sloten- en verkavelingspatroon vormen ter plekke de oudste structuren, die waarschijnlijk reeds in de Middeleeuwen ontstonden. De kavelstructuur is (van oudsher) onregelmatig doch min of meer parallel. De kavels staan vanwege de natuurlijke afwatering naar de Vliet haaks op de Veerseweg.

Het onderzoeksgebied viel oorspronkelijk onder de Knippolder. Het water van de lagere gronden werd via de molenslote (buiten het onderzoeksgebied) bij de Knipmolen uitgemalen en geloosd op de Vliet. De hogere gronden langs de Veerseweg waterden af via de vaarsloten. De Knipmolen dateert uit ca. 1641 en in haar huidige vorm uit 1814. Zij is daarmee jonger dan de historische boerderijen en het café-restaurant, maar ouder dan de overige bebouwing in de omgeving. Bij de Knipmolen behoort een historische molenbiotoop, waarbinnen van oudsher de bovengenoemde erven vielen.²⁶

Door de openheid, het slotenpatroon en het gebruik als grasland is in het deelgebied tussen Duivenvoorde, Haagwijk, Duivenvoordseslote, Knipmolen en Vliet nog het karakter van een polderlandschap herkenbaar.

3. Agrarisch landschap

Zoals op de 17e eeuwse kaarten is weergegeven lagen de agrarische complexen veelal op enige of wisselende afstand van de Veerseweg, op de natuurlijke overgang tussen standwal en strandvlakte. De voormalige boerderijen aan de Kniplaan en Vliet en Wegen herinneren nog aan de agrarische oorsprong. De agrarische erven in deze regio kennen naast een typische ligging en ontsluiting ook een bepaalde maat (bebouwing plus erf en beplanting). Groene, landschappelijke elementen, zoals windsingels, oprijlanen met geriefhout, boomgaarden, kades, koebochten en de rode elementen zoals vee- en wagenschuren, boenhokken en hooibergen maken een wezenlijk onderdeel uit van de boerderij-ensembles ²⁷. De rijen knotlinden langs de Kniplaan en knotessen langs Vliet en Wegen sluiten hierop aan.

²⁵ Scheffer, 2013. Delen van onderstaande toelichtende tekst zijn tevens hieraan ontleend.

²⁶ Zie ook: <http://www.molenbiotoop.nl/content.php?page=2.2.1>

²⁷ Scheffer, 2013.

Vogelvluchtfoto van het onderzoeksgebied uit ca. 1983. (HGA, LKF1983 045).

De Knipmolen, ca. jaren 1980.
(RCE, Coll. Heemschut).

Vogelvluchtfoto van het onderzoeksgebied uit ca. 1987. In het midden de kruising van de Kniplaan met de Vliet en de westelijk daarvan gelegen scheepswerf/jachthaven met loodsen. Ten westen daarvan de Knipmolen. Op de hogere gronden liggen de (glas)tuinbouwcomplexen langs de Veurseweg en op de achtergrond de parkbossen van Duivenvoorde en Ter Horst. (HGA, LKF1987 079).

4. Buitenplaatsenlandschap

Het onderzoeksgebied valt buiten de karakteristieke, gedecoreerde parkomgeving van een buitenplaats, maar boerderij Vliet en Weege behoorde vanaf de 2e helft van de 18e eeuw met herenkamer, menagerie en koepel wel tot de reeks buitenverblijven langs de Vliet. De vaarsloot vanaf de Vliet (thans hoofdzakelijk insteekhaven van de jachthaven) herinnert hier nog aan.

5. Groene buffers

Door de sterk variërende bebouwing, erven en beplanting langs de Kniplaan kent het als landelijk groengebied een enigszins gemankeerde kwaliteit en oogt het als stadsrand.

6. Functioneel ensemble van de bollen- en tuinderscultuur

Zowel de nog in gebruik zijnde tuinbouwgrond als de kassen verwijzen naar de voor deze omgeving typerende, 20e eeuwse tuinderscultuur. Resterende beplantingsstroken, die herinneren aan het kleinschalige karakter van deze 'omtuinde' percelen, ontbreken ter plekke van het onderzoeksgebied. De aanwezigheid van bouwland verwijst tevens naar de bodemkundige eigenschappen van de zandige strandwal ten opzichte van de verderop gelegen weilanden in de standvlakte.

In iets mindere mate dan de karakteristieke bollenschuur (Veurseweg 265) herinneren de vroege tuinderswoningen aan het tuindersverleden. Het tuindershuis 'Nooit Volmaakt' (Veurseweg 285), in 1929 door architect J. van Vliet ontworpen voor Koos de Koning, is een fraai voorbeeld hiervan.²⁸

28 Sloof, Jan H.M., Voorschotense Verhalen III. 25 pareltjes uit een dorp in bedrijf, Uitgeverij Ginkgo, Leiden, 2016; zie: <http://www.rijnlandgeschiedenis.nl>

De Veurseweg richting Voorschoten.

Woning Veurseweg 285.

Veurseweg 287 (rechts) en 285 (midden).

De (vaar)sloot tussen beide percelen op de achtergrond.

Perceelsloot vanaf Veurseweg gezien.

Insteekweg Vliet en Wegen richting boerderij Vliet en Weege, met enkele bijzondere oude knotessen. De vml. boerderij is slecht zichtbaar door voorliggende pand Veurseweg 289 en tunnelkas.

De Kniplaan vanaf de Veurseweg gezien. Rechts reling langs de hellingbaan naar de fietstunnel.

Kniplaan richting het zuidoosten. Links staan langs de Kniplaan een eik en es.

Kniplaan richting Veurseweg: links de knotwilgen tussen kassen en weg, rechts het gesaneerde kassenterrein met zicht op de voormalige bollenschuur (Veurseweg 265).

Historische (voormalige) boerderij aan de Kniplaan (De Knip), nr. 3. Rechts de entree tot de kwekerij.

Vml. boerderij en daarachter de (witte) woning ter plekke van een vml. arbeiderswoning.

Historische sloot tussen tank en laurierhaag.

De Knipplaan richting zuidoosten. Rechts geschakelde vml. dienstwoningen Knipplaan 8 en 10. De wegbeplanting bestaat uit knotwilgen (links) en populier (rechts).

Doorzicht op woning Veurseweg 287a.

De Knipplaan ter hoogte van huisnummers 16-18- 20.

Fietspad vanaf brug over de Vliet, richting Knipplaan gezien.

Doorzicht naar Knipplaan over veerstoep.

Fietsbrug over de Vliet.

De Vliet met rechts café-restaurant De Knip.

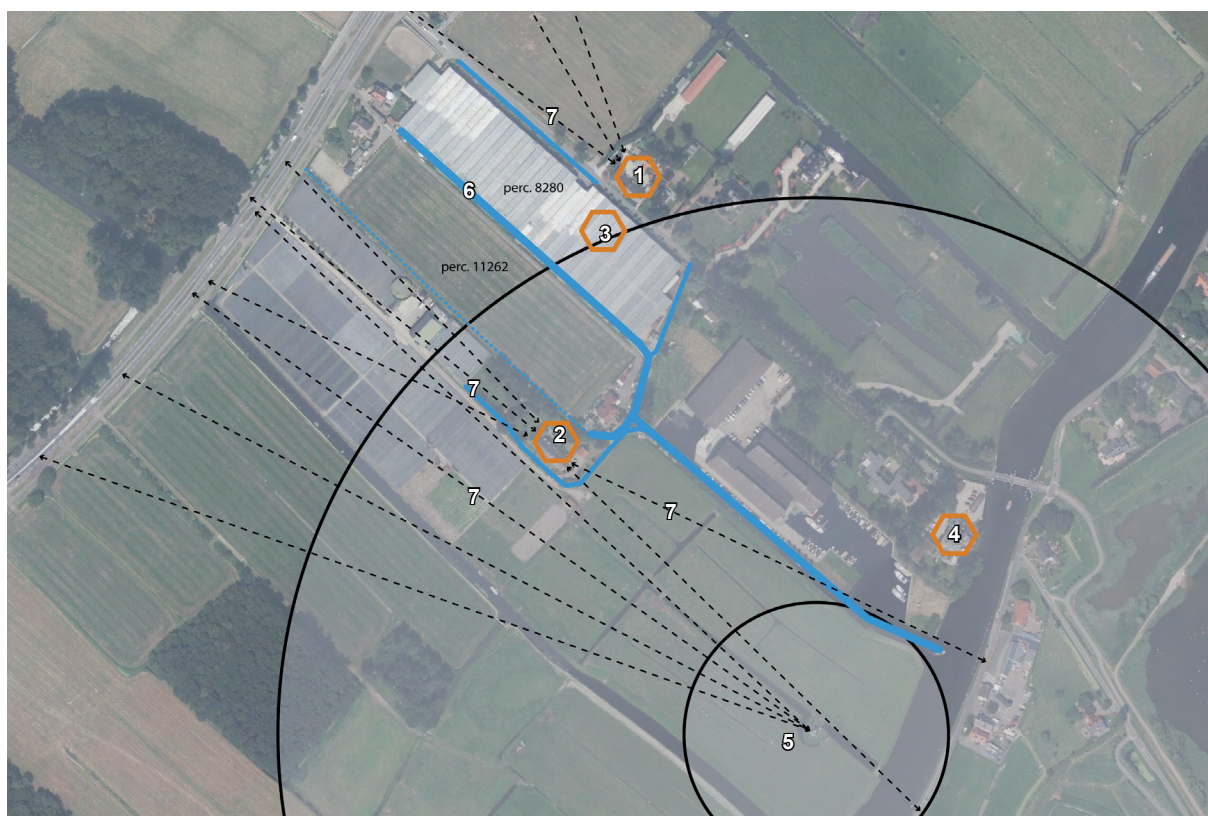
Monding van de vaarsloot in de Vliet, thans insteekhaven van de scheepswerf/jachthaven.

De Knipmolen, gezien vanaf de Oostervlietweg.

De vaarsloot met op de achtergrond links vml. boerderij Vliet en Weege en Veurseweg 287a.

Weergave van het advies.

1. herkenbaarheid boerderij aan de Kniplaan als historisch erf
 2. herkenbaarheid boerderij Vliet en Weege als historisch erf
 3. verwijzing naar voormalig agrarisch erf
 4. herkenbaarheid café-restaurant als historische uitspanning bij het veer
 5. instandhouding molenbiotop Knipmolen (met aanduiding 100m en 400m)
 6. herkenbaarheid kavelgrens en -sloot
 7. zichtbaarheid van boerderijen en molen vanaf Veurseweg en Vliet
- (Bron ondergrond: PDOK).

5. AFWEGING EN ADVIES

Waardering

Anders dan veel insteekwegen aan de Veurseweg vormt de Kniplaan een doorgaande verbinding. Dit heeft er toe geleid dat de Kniplaan relatief veel aanliggende bebouwing heeft gekregen, hoofdzakelijk in de tweede helft van de 20e eeuw. Mede door de grote loodsen van de jachthaven en de kassen oogt het gebied weinig landelijk. Thans komen enkel recreanten en bestemmingsverkeer op de Kniplaan. De historische boerderijen kennen geen agrarische functie meer en zijn beperkt zichtbaar en in geringe mate herkenbaar als historisch agrarisch erf. De Kniplaan kent op haar korte lengte veel variatie in wegprofiel en -beplanting, in type en afstand van bebouwing, straatmeubilair (verlichting, paaltjes, wegwijzers, schakelkasten, etc.), en vormgeving van inritten, passeer- en parkeervakken. De differentiatie tussen de hogere gronden direct langs de Veurseweg en de lagere gronden langs de Vliet uit zich maar beperkt in wegbeplanting of landgebruik. Daarbij komt dat de Knipweg relatief smal is geworden, terwijl het van oorsprong een belangrijke verbindingroute vormde.

Vanuit historisch gebruik gezien zijn twee gebruiksvormen interessant: de glastuinbouw langs de Veurseweg, als voortzetting van de tuinderscultuur die begin 20e eeuw begon; en de jachthaven/scheepswerf, als voortzetting van de 19e-eeuwse scheepswerf bij het veer en de uitspanning, en gerelateerd aan de Vliet als regionaal belangrijk vaarwater. Beide functies domineren thans het ruimtegebruik. Het zijn met name de aanliggende erven, woningen en randen die van invloed zijn op de (negatieve) beeldkwaliteit. Binnen het onderzoeksgebied kent het slotenpatroon het meeste historische belang, hoewel het in belangrijke mate is aangepast en aangetast. Het onderzoeksgebied bezit verder weinig historisch waardevolle objecten en structuren.

De Knipmolen met molenbiotoop behoren tot de historisch waardevolle objecten in de omgeving, waarvan de invloed tot in het plangebied reikt. Het historische erf van boerderij Vliet en Weege en café De Knip, die beiden al aanwezig moeten zijn geweest vóór de bouw van de molen, vallen binnen de biotoop. De overige bebouwing zoals de glastuinbouw, scheepswerf, de dienstwoningen en woning Veurseweg 287a (alsmede diverse panden aan de Oostvlietweg) vormen in feite reeds een verstoring van de molenbiotoop.

Afwegingen voor de inpassing van nieuwe bebouwing en erven

Gezien het karakter van de Veurseweg, als hoofdweg over de strandwal met insteekwegen naar erven op afstand ervan, en met verspreide woonbebouwing direct aan de Veurseweg, is een grote concentratie van bebouwing aan de Veurseweg niet wenselijk. Vanuit landschappelijke beleving zijn doorzichten met een zekere diepte (in ieder geval tot de denkbeeldige lijn waarop de historische erven liggen) relevant.

Aan de zuidoostzijde is het respecteren van de molenbiotoop richtinggevend. De aanwezige bebouwing rondom de scheepswerf vormt reeds een verstoring. Vergroting van de herkenbaarheid van de molenbiotoop is mogelijk door bijvoorbeeld de populieren aan de Kniplaan bij kap niet meer door nieuwe bomen te vervangen en het landschap ten zuidwesten van Vliet en Wegen open te houden.

Het refereren aan een buitenplaats is ter plekke van het onderzoeksgebied historisch niet passend.²⁹ Verwijzing naar een boerderij met erf is mogelijk, mits rekening wordt gehouden met de schaalgrootte van deze ensembles, vergelijkbaar met historische erven als Vliet en Weege (inclusief 'herenkamer') en de boerderij aan de Kniplaan (inclusief 'arbeiderswoning'). Bebouwing oriënteert zich in dat geval met voorgevel en ontsluiting op de Veurseweg. De bebouwing behoort te variëren in vorm en architectuur. Gezien het karakter van de Kniplaan als doorgaande verbinding is het creëren van een nieuw lint denkbaar. Deze bebouwing oriënteert zich met voorgevel en ontsluiting op de Kniplaan en zou minder variatie in vorm en architectuur behoeven.

Beplanting van de Kniplaan strekt zich bij voorkeur uit tussen Veurseweg en de historische boerderij (Kniplaan 3), kent een functioneel-agrarisch karakter (knotwilg, knot-es, hakhout), en is desgewenst aan één- of twee zijden van de weg gesitueerd.

²⁹ Zie: Beeldkwaliteitplan Duivenvoordecorridor, maart 2013.

Aanbevelingen en suggesties vanuit cultuurhistorie en landschap

- kavelgrens en -sloot midden door het plangebied als historische lijn herkenbaar maken en/of houden;
- herstel van beplanting met geriefhout van Kniplaan;
- betere inpassing particuliere tuinen door bevordering landschapseigen beplanting;
- verbijzondering van historische erven en uitspanning;
- vergroten zichtbaarheid historische boerderijen vanaf de Veurseweg en de Vliet;
- instandhouden molenbiotoop en zichtbaarheid van de Knipmolen;
- vergroten recreatieve beleving van de Vliet en vaarsloten

Beantwoording specifieke onderzoeksvragen***Wat is de waarde van de waterstructuur in relatie tot de kadastrale minuut en kaart van Noorda?***

Wanneer de kadastrale kaart uit 1832 als uitgangspunt wordt genomen, gelden ten opzichte van de verschillende watergangen de volgende opmerkingen:

- de sloten aan de noordwestzijde zijn vergraven/verlegd bij de aanleg van de trambaan (en/of verbreding van de Veurseweg);
- de sloot tussen percelen 8280 en 11262 betrof in 1832 nog een perceelsgrens (of greppel), en is mogelijk na vestiging van de tuindersbedrijven omstreeks 1923/1923 gegraven als vaarsloot om aan- en afvoer van goederen over water te kunnen laten plaatsvinden;
- de sloten ten zuidwesten van perceel 11262 en tussen perceel 8280 en de Kniplaan lijken te zijn verlegd ten opzichte van 1832;
- de sloot aan de oostzijde van perceel 8280, die aansluit op de vaarsloot van boerderij Vliet en Weege, lijkt na 1832 slechts beperkt gewijzigd en is daarmee relatief oorspronkelijk.

Is er in het verleden sprake geweest van laanbeplanting aan de Kniplaan of Vliet en Wegen?

Langs beide paden lijkt geen sprake te zijn geweest van structurele (laan)beplanting. De veldminuut uit ca. 1850 geeft wel bij beiden beplanting aan. Het is aannemelijk dat langs beide paden sprake is geweest van functionele beplanting: om de weg te markeren en om het snoeihout als brand- of nuts-hout te gebruiken. De knotessen langs Vliet en Wegen zijn een karakteristiek en waardevol voorbeeld hiervan. Op het tracédeel van de Kniplaan tussen boerderij en veer lijkt geen (of minder structureel) sprake van beplanting. In 1944 stonden hier enkele verspreide bomen. De populieren dateren waarschijnlijk uit de periode 1960-1970.

Daarbij moet tevens in ogenschouw worden genomen dat het profiel van de Kniplaan over vrijwel het gehele tracé is versmald, waardoor thans de ruimte voor beplanting geringer is.

Zijn er aanknopingspunten die als inspiratie kunnen dienen voor recreatieve verbindingen of uitzichtpunten in het gebied?

De enige oorspronkelijke paden in het gebied zijn de Kniplaan en de doodlopende Vliet en Wegen. Wellicht is een recreatieve bewandeling van de kaden langs de vaarsloten historisch en landschap-pelijk interessant.

Hoe verhoudt de molenbiotoop van de Knipmolen zich tot onderzoeksgebied?

De molenbiotoop valt in het zuidoosten voor een aanzienlijk deel samen met het onderzoeksgebied en legt volgens de regelgeving beperkingen op aan bouw- en beplantingshoogte. Historisch oudere bebouwing (boerderijen aan de Kniplaan en Vliet en Weege, en café De Knip) en hun erven zouden hier niet behoren onder te vallen. Na de plaatsing van een elektrisch vjzelsbemaingsinstallatie in 1948 is de molenbiotoop mogelijk niet meer als actief beschouwd, waardoor bebouwing langs de Kniplaan binnen de molenbiotoop kon verrijzen.

BRONNEN

Literatuur

Blok, E., S. Hermens, *Buitenplaatsen rond Den Haag; verleden, heden, toekomst*, Vakgroep Tuin- en landschapsarchitectuur Landbouwwuniversiteit Wageningen, Wageningen, 1989.

Bookelman, M., C. Scheffer, e.a., *MIP Voorschoten*, december 1994.

Bosch Slabbers Landschapsarchitecten, *Duin, Horst en Weide, Van Rijksbufferzone tot regiopark*, Den Haag, december 2007.

Bosch Slabbers Landschapsarchitecten, *Van Glas naar Gras; omvorming glascomplexen in de Duivenvoorde Corridor*, gemeente Voorschoten/Stichting Duivenvoorde, februari 2008.

Bosch Slabbers Landschapsarchitecten e.a., *Leve de molens, Handreiking molenbiotopen Zuid-Holland*, 2011.

Brakel, Coen, Han Schouten, *Cultuurhistorische landschapselementen in de Duin- en Bollenstreek*, Samenwerkingsorgaan Holland Rijnland/Landschapsbeheer Zuid-Holland.

Brons + partners landschapsarchitecten, *Landschapsontwikkelingsplan Duin Horst en Weide, De sleutel tot uitvoering; Inventarisatie en Analyse*, Culemborg, november 2010.

Geer, P. van de, *Archeologisch onderzoek Voorschoten - Roosenhorst; Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven te Voorschoten - Roosenhorst*, Archol rapport 339, 2016.

Gemeente Leidschendam-Voorburg, *Cultuurhistorische Analyse Vlietoevers*, april 2011.

Gemeente Voorschoten, *Startnotitie bestemmingsplan Noortveer*, 24 oktober 2017.

Hendriks, L., R. van Immerseel, *Richtlijnen tuinhistorisch onderzoek, Voor waardestellingen van groen erfgoed*, 2012.

Heijden, P. van der (red), e.a., *Romeinse wegen in Nederland*, Matrijs, 2016.

Kooiman, M., et al., *Tussen 'Rust en Vreugd' en 'In de werelt is veel gevaar'; actualisatie buitenplaatsen CHS; de buitenplaatsbiotoop in Zuid-Holland; achtergronddocument deel A + B*, Beek & Kooiman Cultuurhistorie, Amsterdam, november 2010.

Kwaliteitsteam Duivenvoordecorridor, *Beeldkwaliteitsplan Duivenvoordecorridor*, maart 2013.

Lit, Robert van, et al., *Buitenplaatsen in en om Den Haag, Kleine Monumenten Reeks*, Waanders Uitgevers Zwolle, 1992.

Markus, W.C., C. van Wallenburg, *Bodemkaart van Nederland, Schaal 1:50.000, Toelichting bij de kaartbladen 30 West en 30 Oost 's-Gravenhage*, Stichting voor Bodemkartering, Wageningen, 1982.

Meurs, P., M. Steenhuis, *Regioprofielen cultuurhistorie Zuid-Holland, topgebied 4: Den Haag/Wasse-naar*, Urban Fabric & Steenhuis stedenbouw/landschap, Provincie Zuid-Holland, Den Haag, 2010.

Niemeijer, A.F.J., I. Finaly, D. Koper-Mosterd, C. Scheffer, H. Meijer, L. Driessen, *Toelichting bij het besluit tot aanwijzing van het beschermde dorpsgezicht Landgoederenzone Wassenaar-Voorschoten-Leidschendam-Voorburg, gemeenten Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg, provincie Zuid-Holland, ex artikel 35 Monumentenwet 1988*, Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, Zeist, 14 november 2007.

Provincie Zuid-Holland, *Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Duin- en Bollenstreek, kaartrapportage*, Den Haag, juli 2002.

Provincie Zuid-Holland, *Erfenis, erfgoed en erfgoed - beleidsvisie cultureel erfgoed 2013 - 2016*, Den Haag, 2011.

Provincie Zuid-Holland, *Beleidsvisie cultureel erfgoed 2017 - 2020*, Den Haag, 29 augustus 2016.

Provincie Zuid-Holland, *Visie op Zuid-Holland - Provinciale Structuurvisie; actualisatie 2012*, Den Haag, juni 2012.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, *Cultuurhistorisch onderzoek in de vormgeving van de ruimtelijke ordening, Aanwijzingen en aanbevelingen*, Amersfoort, 2013.

SB4, *Cultuurhistorische en landschappelijke analyse Laantje van Van Wissen te Voorschoten*, Wageningen, 2014.

SB4, *Cultuurhistorische en landschappelijke verkenning 't Hof van Noorthey te Leidschendam*, Wageningen, 2017.

Scheffer, Carla, Robert van Lit, *Boerenerfgoed, Het boerderijenboek van Voorschoten en Wassenaar*, TasT, Hollandsche Rading, 2006.

Scheffer, C., m.m.v. M. Laméris., *Structuurvisie Cultuurhistorie 2013-2028*, Gemeente Voorschoten, september 2013.

Scheffer, C., m.m.v. M. Laméris., *Kadernota Erfgoed 2013 – 2017; Cultureel Erfgoed loont, leeft en inspireert*, Gemeente Voorschoten, september 2013.

Scheffer, C. c.s., *Sporen in het landschap; Een speurtocht naar de oude buitens in het gebied van Voorschoten*, Leefbaar Voorschoten (Open Monumentendag), 2008.

Schengenga, P., e.a., *Hollands Buiten, Ruimtelijk Beeld Landgoederenzone*, H+N+S Landschapsarchitecten, Witteveen+Bos, Kooiman Cultuurhistorische projecten, mei 2016.

Sloof, Jan H.M., *Voorschotense Verhalen III. 25 pareltjes uit een dorp in bedrijf*, Uitgeverij Ginkgo, Leiden, 2016

Sprangers, J., B. Jansen, *Onderzoeksgebied Veurseweg, gemeente Voorschoten; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)*, RAAP-rapport 2526, 7 mei 2012.

Stenvert, R. et al, *Monumenten in Nederland, Zuid-Holland*, Rijksdienst voor de Monumentenzorg/Waanders Uitgevers, Zeist/Zwolle, 2004.

Stöver, Jos, et al., *Kastelen en buitenplaatsen in Zuid-Holland*, Walburg Pers, Zutphen, 2000.

Tromp, H.M.J., *Duivenvoorde te Voorschoten; Bijdragen tot het bronnenonderzoek naar de ontwikkeling van Nederlandse Historische Tuinen, Parken en Buitenplaatsen, nr. 10*, Zeist, 1982.

Archieven en instanties

PDOK - Publieke Data Op Kaart (Kadaster)

NA - Nationaal Archief

RCE - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Internet

www.ahn.nl

www.pdok.nl

www.topotijdreis.nl

www.bodemdata.nl

www.voorschoten.nl

maps.live.nl

maps.google.nl

www.geschiedenisvanzuidholland.nl

www.hollandrijnland.net

www.archieven.nl

www.haagsebeeldbank.nl

beeldbank.cultureelerfgoed.nl

www.gahetna.nl

www.archiefleiden.nl

pdokviewer.pdok.nl

bagviewer.kadaster.nl

www.molendatabase.nl

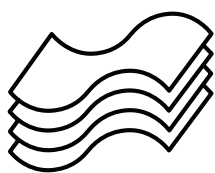
www.ruimtelijkeplannenzuidholland.nl

www.kb.nl

zuid-holland.molenbiotoop.nl

SB4

Specialisten in Groen Erfgoed
